

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET ÇALIŞANLARI SENDİKASI BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/34119

Karar Tarihi : 12/7/2023

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası

Vekill : Av. Öztürk TÜRKDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yüz tanıma sistemi ile mesai takibi yapılması nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tokat Devlet Hastanesi bünyesinde devlet memuru olarak çalışanların üyesi olduğu başvurucu Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası işyerinde yüz tanıma sistemi ile mesai takibine başlanması uygulamasına itiraz ederek uygulamanın kaldırılmasını talep etmiştir.

3. Başvurucu, Hastanenin talebi reddetmesi üzerine 28/2/2012 tarihinde Tokat İdare Mahkemesinde (Mahkeme) anılan idari işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde özetle uygulamanın hukuka ve hakkaniyete aykırılık teşkil ettiğini, yüz tanıma sistemi ile elde edilen verilerin bireyin fiziksel olarak belirlenmesine yol açtığından kişisel bilgi sayıldığını, kişilerin rızasına dayanmaksızın alınan bu verilerin personelin maddi ve manevi kişiliğine ait kişisel hak niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Dilekçede ayrıca toplanan verilerin ileride başka şekilde kullanılmayacağına dair bir güvencenin bulunmadığını, söz konusu uygulama ile sendika üyelerinin ve diğer sağlık çalışanlarının kişisel haklarının ihlal edildiğini vurgulamıştır.

4. Davalı Sağlık Bakanlığı savunmasında; kamu kurum ve kuruluşlarında kamuya açık ve herkesin istifade ettiği, izne tabi olmaksızın rahatlıkla girip çıkabildiği yerlerin hayatın müşterek alanlarını oluşturduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda söz konusu mekânlarda güvenlik gerekçesiyle veya kamu personelinin mesai devam takibinin yapılabilmesi amacıyla otomatik takip kamera sistemi kurulmasının özel hayatın gizliliğinin ve kişisel verilerin korunmasının ihlali kapsamında olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca bu sistemde bulunan

verilerin kurum bünyesinde saklandığını, cihazların temin edildiği firmanın veri kaydetme veya saklama görevi bulunmadığını, bu çerçevede kamu kurum ve kuruluşlarında kurumun huzur ve sükûnu ile kamu mallarının muhafazası ve tecavüzlere hukuk çerçevesinde mâni olunabilmesi için gerekli olan gözetim, denetim ve kontrol hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla güvenlik kameraları kullanıldığını belirterek yapılan uygulamanın özel hayata saygı hakkını ihlal etmediği iddia etmiştir.

5. Mahkeme 28/12/2012 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde ilgili mevzuata atıf yapılarak Hastanede uygulanan dava konusu mesai takip sisteminin personelin fotoğrafını çekip öncesinde sistemde kayıtlı fotoğrafı ile eşleştirerek tanımak suretiyle çalıştığı, üçüncü şahıslarca bu bilginin görülemediği, personelin retina veya parmak izi kaydı gibi polisiye amaçlı kullanılabilecek verilerin alınmadığı vurgulanmıştır. Uygulamanın meşru ve amaca uygun olduğu, sadece mesai giriş ve çıkışıyla sınırlı olması dikkate alındığında sağlıklı bir mesai takibi yapılabilmesi amacıyla kurulan sistemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Anılan karara karşı başvuru, temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda devlet memurlarının çalışma saatleri ile günlük çalışma saatlerinin başlayış ve bitişlerinin tespitine yönelik düzenlemelere yer verilmekle birlikte kamu görevlilerinin mesaiye devam durumlarının kontrolü konusunda parmak izi, yüz tanıma veya görüntülü kamera yoluyla kartlı geçiş yöntemleri ile takip yapılabileceğine dair açık bir hüküm bulunmadığını ifade etmiştir. Temel hakların kısıtlanabilmesi için yasal bir dayanağın bulunmasının anayasal bir zorunluluk, aynı zamanda da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin de (Sözleşme) temel ilkelerinden biri olduğunu vurgulamıştır. Personelden kişisel veri alınması kapsamında olan yüz tanıma sistemi ile mesai takibi uygulamasının -kamusal alanda da olsa özel hayatın gizliliği ilkesi kapsamında olması ve uygulamanın sınırlarını, usul ile esaslarını gösteren bir yasal dayanağın bulunmaması karşısında- temel haklar ve anayasal ilkelerle bağdaşmayan dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

7. Danıştay Beşinci Dairesi 20/5/2014 tarihinde temyiz talebinin kabulü ile mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda Anayasa'nın 20. maddesinde kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceğinin belirtildiği ancak konuyla ilgili olarak bu aşamada yasal bir düzenlemenin yapılmadığı, mesai kontrol sisteminin şekli ve içeriği dikkate alındığında sözü edilen uygulama ile kurumca amaçlanan kamu yararı arasında orantılılık bulunmadığından ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil ettiği vurgulanmıştır. Personelden kişisel veri alınması kapsamındaki kamera takip sistemi ile mesai takibi uygulamasının kamusal alanda da olsa özel hayatın gizliliği ilkesi kapsamında olduğu, uygulamanın sınırları ile usul ve esaslarını gösteren bir yasal dayanağın bulunmadığı, toplanan verilerin ileride başka şekilde kullanılmayacağına dair bir güvencenin mevcut olmadığı dikkate alındığında dava konusu işlemlerde hukuka uygunluk görülmediği belirtilmiştir. Mahkeme 21/4/2015 tarihinde bozma kararına uymayarak davanın reddi yolundaki ilk kararında ısrar etmiştir.

8. Başvuru, Mahkemenin ısrar kararını temyiz etmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 28/2/2018 tarihinde başvurucağın temyiz talebinin kabulüne ve Mahkemenin ısrar kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda personelin fotoğrafını çekip öncesinde sistemde kayıtlı fotoğrafı ile eşleştirme yaparak ilgililerden kişisel veri alınması niteliği taşıyan yüz tanıma sisteminin özel hayatın gizliliği ilkesi kapsamında bulunduğu, uygulamanın sınırlarını, usul ve esaslarını gösteren bir yasal dayanağın

bulunmadığı, toplanan verilerin ileride başka şekilde kullanılmayacağına dair bir güvencenin mevcut olmadığı dikkate alındığında dava konusu işlemler hukuka uygunluk bulunmadığı belirtilmiştir.

9. Davalı idarenin karar düzeltme talebi, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından 19/6/2019 tarihinde kabul edilerek usul ve yasaya uygun olduğu belirtilen mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 19/8/2019 tarihinde tebliğ ettikten sonra 17/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde söz konusu hakkın ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevap vermemiştir.

13. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a 25/7/2018 tarihinde eklenen geçici ikinci maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

14. Bu defa 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin birinci fıkrasında yer alan tarih 9/3/2023 olarak değiştirilmiş ve 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi *Ferat Yüksel* (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

16. Mevcut başvuruda da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkı Kapsamındaki Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, 657 sayılı Kanun'da kamu görevlilerinin mesaiye devam durumlarının kontrolü konusunda yüz tanıma yöntemi ile takip yapılabileceğine dair açık bir hüküm bulunmadığını, böyle bir hükmün yönetmelik ve genelgede de yer almadığını, uygulamanın hukuka açıkça aykırı olduğunu iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde söz konusu hakkın ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevap vermemiştir.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

20. 6216 sayılı Kanun'un *"Bireysel başvuru hakkı"* kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

21. 6216 sayılı Kanun'un *"Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar"* kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için iki temel ön şart bulunmaktadır. Bunlardan birincisi başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalden dolayı *güncel bir hakkının ihlal edilmesi* ve bunun sonucunda başvurusunun kendisinin *mağdur* olduğunu ileri sürmesi, ikincisi ise bu ihlalden dolayı kişinin *kişisel olarak ve doğrudan* etkilenmiş olması gerekir.

22. Bu iki temel şarta ilave olarak 6216 sayılı Kanun'un *"Bireysel başvuru hakkı"* kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi *mağdur* statüsü kazanamaz.

23. Bireysel başvuruda *mağdur* kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (benzer yöndeki AİHM kararı için

bkz. *Gorraiz Lizarraga ve diğeri/İspanya*, No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca *mağdur* kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (*Gorraiz Lizarraga ve diğeri/İspanya*, § 38).

24. Öte yandan bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla, mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir.

25. Başvuru münhasıran sendikanın üyesi hastane personeline yüz tanıma sistemiyle mesai takibinin yapılması şeklindeki müdahale ile kişisel verilerin korunması hakkının ihlaline ilişkindir. Bununla birlikte başvuru sendika tüzel kişiliğinin haklarını doğrudan etkileyen somut bir olgu ileri sürmemiştir. Dolayısıyla tüzel kişi başvurunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Buna göre başvurunun tüzel kişi başvuru yönünden *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Fidan Tuncer ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası Başvurusu*, B. No: 2018/21167, 12/4/2023, § 15; *Nasraddin Oral ve diğeri başvurusu*, B. No: 2017/32915, 11/1/2023, § 16).

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü mahkeme kararından kişisel olarak etkilenmesi mümkün olmadığı anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *kişi yönünden yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun *kişi yönünden yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 12/7/2023 tarihinde, OYBİRLİĞİYLE karar verildi.